

مشاور کیست؟

وضع مشاوره و مراکز مشاوره موجود در ایران به صورتی مختصر به استحضارتان رسید. اینک تصمیم دارم صفات یک مشاور و به عبارت دیگر بایستگی‌ها و شایستگی‌های مشاور را به اطلاعتان برسانم.

اگر مشاوره را به عنوان یک شغل نگاه کنیم به این نتیجه می‌رسیم که مشاور هم مثل شاغلان دیگر باید از یک سلسله اطلاعات و فنون آگاهی داشته، در عین حال از بعضی مزایای اخلاقی برخوردار باشد و به اصطلاح فردی متخصص و متعهد باشد. اگر در نحوه کار و رفتار مشاوران کمی دقت کنیم به این نتیجه می‌رسیم که:

۱- مشاوره تنها یک شغل نیست، بلکه یک رسالت است. مشاوران نقش راهنمایی، هدایتگری و الگویی دارند. آنان در بسیاری از موارد سرمشق و مدل مراجعان خود قرار می‌گیرند. مراجعان خواه و ناخواه به مشاوران دل می‌بندند و برای آنان مقامی رفیع و منزلتی عظیم قائلند. به طور معمول بعد از انجام مشاوره - به خصوص وقتی که مشکل حل شده باشد - مراجعان مشاور را الگوی خود قرار داده، سعی می‌کنند از اعمال و اخلاق او پیروی کنند. بنابراین مشاوران آگاه و متعهد باید به نقش مهم خود توجه داشته باشند و بدانند که ممکن است کوچک‌ترین رفتار و گفتار و حتی نگاه‌ها و اشارات آنان بر ذهن مراجعان نقش ببندد و اثرگذار باشد.

مشاوران متعهد باید همه حرکات و سکنات و گفتارهای خود را حساب شده انجام دهند و به مشاوره به عنوان یک شغل ننگرند، بلکه مشاوره را به عنوان یک رسالت، آن هم رسالتی مهم در نظر داشته باشند.

یدالله جهانگرد

هر که در کارها مشاوره کرد
گلبن باغ دولتش بشکفت
هر مهمی که باشد از بد و نیک
در جهان با دو شخص باید گفت
اولاً آن که او به حق گوئی
همچو الماس در توانی شفت
ثانیاً با کسی که صورت صدق
با تو بیرون بیاورد ز نهفت^۱
خوانندگان گرامی، در نوشته‌های قبلی تاریخچه مشاوره و سیر تحول آن در جهان و

تفاوت‌های فردی آگاه است و از هر کسی در سطح خاص خود انتظار دارد. لذا مشاور فردی است صبور و بردبار و تحمل شنیدن هر گونه اندیشه و سخنی را دارد. بنابراین به مراجعان اجازه می‌دهد هر حرفی که دارند بزنند. به گفته یکی از روان‌شناسان، مراجع باید فرصت داشته باشد که ساک خود را بتکاند و تخلیه کند. مشاور با دقت به حرف‌های مراجع خود گوش می‌دهد و در عین حال مراقب حرکات و سکنتات، تغییر لحن و حتی تغییر چهره وی است و از سخنان و حرکات غیرکلامی او یادداشت‌هایی تهیه می‌کند تا به موقع بتواند درباره آن‌ها با مراجع خود به بحث و بررسی بپردازد. مشاور متعهد ضمن بررسی راه‌حل‌های ممکن برای حل مشکل مراجع، می‌تواند به صورت غیرمستقیم و تلویحی به بعضی از عقاید سخیف مراجع اشاره کند و از او بخواهد که با مطالعات وسیع‌تر و امان‌نظر بیش‌تر نسبت به تصحیح افکار و عقاید خود اقدام کند. البته این عمل نباید موجب طرد مراجع از طرف مشاور شود. بلکه مشاور باید وانمود کند که

۲- مشاوران متعهد تنها به حل مشکل و رفع بحران مراجعان خود نمی‌اندیشند، بلکه سعی می‌کنند مراجعان را به وسیله آگاهی دادن، ایجاد اعتماد به نفس، اصلاح نگرش‌ها و... به افق و دیدگاهی وسیع برسانند تا خود بتوانند در مورد مشکلاتی که در آینده برای آن‌ها پیش می‌آید عاقلانه بیندیشند و آن چنان عظمتی در وجود خود احساس کنند که فکر کنند می‌توانند با تفکر، تلاش، استقامت و... بر مشکلاتشان فائق آیند. یک مشاور متعهد و ورزیده قبل از حل مشکل مراجع، این اعتقاد را در او پدید می‌آورد که: مشکلی نیست که آسان نشود

مرد^۲ باید که هراسان نشود و بالاخره یک مشاور متعهد ضمن ارائه راه‌حل‌های ممکن برای مراجعان خود سعی دارد آنان را به خود رهبری برساند تا بتوانند در آینده بسیاری از مشکلات خود را با تفکر، تعقل، مطالعه، پیش‌بینی راه‌های مختلف و... حل کنند.

۳- مشاور متعهد یک انسان واقع‌گراست. به

لذا مرتباً در حال مطالعه و دانش افزایی هستند. مشاوران متعهد پیچیدگی روح و شخصیت مراجعان را نادیده نگرفته، قسمت اعظم توجه آنان به نیازها، استعدادها، امکانات و عظمت‌های وجودی انسان‌هاست. بنابراین مشاور متعهد تنها در روش‌های درمانی رسمی و رایج محصور نشده، بلکه انسان را با ابعادی فراتر از "بعد رفتاری" می‌شناسد و برای بعد روحی و روانی او نقش به‌سزایی قائل است.^۲

از این نظر است که مشاوران متعهد به روش‌هایی چون معنا درمانی، معرفت درمانی، معنویت درمانی، هدف درمانی، عشق درمانی، دعا درمانی و... می‌پردازند و به نقش دین، ایمان به خدا، توکل و اعتماد به نفس توجه دارند و با ایجاد روحیه تقوا و پرهیزکاری به بهترین راه‌های درمان و مقابله با بحران‌های عظیم روانی در مراجعان خود دست می‌یابند.

۴- مهم‌ترین امری که یک مشاور آگاه و متعهد باید همیشه در مدنظر داشته باشد مسأله رازداری و کتمان اسرار مراجعان است. بدیهی است مادام که مشاور مسأله رازداری و محرمانه بودن گفت‌وگوهای خود را به مراجع اعلام نکند نمی‌تواند در جریان مسائل و مشکلات وی قرار بگیرد. در حال حاضر برای جلب اعتماد مراجعان و کتمان اسرار آنان، در بیش‌تر مراکز از نوشتن نام و نام خانوادگی مراجعان و حتی نوع مشکلات آنان خودداری می‌شود و در فرم‌های حضوری هم تمام مشخصات مراجع با رمزهای عددی نوشته می‌شود و به اصطلاح "کُد گذاری" می‌گردد تا اگر روزی این برگ‌ها به دست افرادی برسد، نتوانند شخص و نوع مشکل او را بشناسند. یادآوری این نکته لازم است که با وجود اهمیت رازداری باید

مراجع خود را با هر نوع افکار و عقایدی که دارد می‌پذیرد و در یاری رساندن به حل مشکل او کوشاست.

۴- مشاور متعهد فردی صمیمی، فعال، زودجوش، کنجکاو و خویش‌نواز است و با مراجعان خود صادقانه برخورد می‌کند. از ظاهرسازی و نقش بازی کردن می‌پرهیزد. مشاور متعهد خود را در تمام لحظات در کنار مراجع احساس می‌کند و هیچ‌گاه ابراز قدرت نمی‌کند و خود را از مردم، مخصوصاً مراجعان جدا نمی‌داند. مشاوران متعهد باید به مراجعان خود القا کنند که وقتی قبول کرده‌اند به عنوان مشاور در کنار آنان باشند، بدون تعصبات قومی، نژادی و عقیدتی حاضرند به بهترین صورت در حل مشکلات به آن‌ها کمک کنند. مشاور باید در مراجعان خود این باور را به وجود آورد که در مشاوره - ولو این که مراجعش دشمن او باشد - بی طرفی و امانت را رعایت می‌کند.^۳

۵- مشاور متعهد به مسؤلیت خطیر مشاوره‌ای خود آگاه است، لذا منحصراً در قالب‌بندی و طبقه‌بندی کتاب‌ها حرکت نمی‌کند بلکه می‌داند که راه حل همه مشکلات در کتاب‌ها نیامده است. لذا مشاور متعهد مشکلات را با توجه به ابعاد زیستی، روانی، اعتقادی، اجتماعی و... بررسی می‌کند و سپس با خلاقیت و ابتکارهایی که در خود سراخ دارد به حل آن‌ها اقدام می‌کند. این قبیل مشاوران عشق را کافی نمی‌دانند و برای شناخت انسان‌ها و تبیین باید‌ها و هست‌ها تلاش می‌کنند. آن‌ها با بهره‌گیری از ابزارهای علمی به حرفه خود غنا می‌دهند و می‌دانند که باید به خوبی از اصول و روش‌های مشاوره آگاهی داشته باشند.

اسرار مراجعان را تا سر حد امکان نهفته دارد، در حالی که برای تغییر رفتار مراجعان خود نیز تلاش می‌کند.

بدانیم که رازداری امری مطلق نیست و ممکن است در بعضی مواقع ایجاد اشکال کند. مثلاً وقتی که مراجع به صورت جدی قصد جان فردی را داشته باشد و یا تصمیم به تخریب و ایجاد حریق داشته باشد، دیگر مشاور نباید به عنوان رازداری سکوت کند.

انجمن روان‌شناسان امریکا (A.P.A) این اصل کلی را قبول دارد که هنگام به مخاطره افتادن انسان و یا جامعه، نهفتن راز اهمیت خود را از دست می‌دهد، لذا باید افراد ذی‌ربط در جریان مسأله قرار گیرند. غیر از مواردی که رازداری خسارات و یا مخاطرات سنگینی ممکن است به وجود آورد، مشاور مجاز نیست اسرار مراجع را افشا کند. یک مشاور مستعد اعتقاد دارد که خداوند با علام‌الغیوب^۵ بودن، ستار‌الغیوب^۶ است. بنابراین سعی می‌کند از این صفت الهی برخوردار باشد و

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- شعر از ابن یمین
- ۲- مرد در بسیاری از زبان‌های دنیا به معنی " آدم = انسان " آمده است. مثلاً در زبان انگلیسی بعضی مواقع MAN را به معنی مرد ترجمه می‌کنند و همچنین است در زبان عربی؛ مثل ترجمه این عبارت: *أَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ ذَهَبِهِ* = ادب آدمی بهتر از طلای اوست و بر همین قیاس در شعر بالا مرد به معنی آدمی است.
- ۳- از معصوم روایت شده: اعلم ان ضارب علی (ع) بالسيف و قاتله لم ائتمنى واستنصحنى واستشارنى، ثم قبلت ذلك منه لادبته اليه الامانة. بدان اگر ضارب علی (ع) و قاتل او مرا امین بشمارد و از من پند خیرخواهانه و نظریه طلب کند، در صورتی که این در خواست را بپذیرم حتماً امانت را در این کار نسبت به او رعایت خواهم کرد. (تحف‌المقول، صفحه ۷۴)
- ۴- *أَتَزَعَمُ أَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ وَ فَيْكُ الطَّوِيُّ عَالِمٌ أَكْبَرُ*
آیا فکر می‌کنی تو همین جرم کوچک هستی - در حالی که عالم بزرگی در تو نور دیده شده است.

"دیوان اشعار منسوب به علی (ع)"

۵- داننده پنهانی‌ها

۶- پوشاننده عیب‌ها